

ผลของสารสกัดหยาบจากใบผกากรอง (*Lantana camara* Linn.) ในการเป็นสารฆ่า
สารยับยั้งการวางไข่ และสารยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานของด้วงถั่วเขียว
(*Callosobruchus maculatus* (F.))

ณัฐพงศ์ เมธินธรังสรรค์*

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จ.ปทุมธานี 13180

บทคัดย่อ

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการเก็บรักษาถั่วเขียวคือการเข้าทำลายของแมลงศัตรูในโรงเก็บ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้วงถั่วเขียว วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือเพื่อศึกษาผลของสารสกัดหยาบจากใบผกากรอง (*Lantana camara* Linn.) ในการเป็นสารฆ่าโดยการรมที่ระดับความเข้มข้น 30.71, 61.40, 122.85, 245.70 และ 491.40 mg/L สารยับยั้งการวางไข่และสารยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานของด้วงถั่วเขียวโดยวิธีเคลือบเมล็ดที่ระดับความเข้มข้น 0.5, 1, 2, 4 และ 8.0% (w/v) วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ ความเข้มข้นละ 5 ซ้ำ ซ้ำละ 10 ตัว ทำการทดลองในสภาพห้องปฏิบัติการ ผลการทดลองพบว่าสารสกัดหยาบจากใบผกากรองมีผลต่อการฆ่า การยับยั้งการวางไข่ และการยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานของด้วงถั่วเขียวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เมื่อเปรียบเทียบกับชุดควบคุม โดยที่ความเข้มข้น 491.40 mg/L มีผลในการเป็นสารฆ่าโดยวิธีการรมสูงสุด 100% มีค่า LC_{50} เท่ากับ 105.28 และ 33.73 mg/L ที่เวลา 24 และ 48 ชั่วโมง ตามลำดับ และที่ความเข้มข้น 8% มีผลในการยับยั้งการวางไข่และยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานของด้วงถั่วเขียวสูงสุด ซึ่งสามารถยับยั้งการวางไข่ด้วงถั่วเขียวได้ 95.95% เมื่อเปรียบเทียบกับชุดควบคุม และสามารถยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยได้ 94.50% ใช้ระยะเวลาในการเจริญเติบโตเฉลี่ยเท่ากับ 43.80 ± 0.74 วัน เมื่อเปรียบเทียบกับชุดควบคุม ใช้ระยะเวลาในการเจริญเติบโตเฉลี่ยเท่ากับ 25.80 ± 1.16 วัน

คำสำคัญ: ผกากรอง สารฆ่า สารยับยั้งการวางไข่ สารยับยั้งการเจริญเติบโต และ ด้วงถั่วเขียว

* ผู้เขียนให้ติดต่อ: E-mail: Nathapong@vru.ac.th

Effect of Leaves Crude Extract from Hedge Flower (*Lantana camara* Linn.)
as the Insecticidal Activity, Oviposition Deterrent and Progeny Deterrent on
Cowpea Weevil (*Callosobruchus maculatus* (F.))

Nathapong Matintaranson*

Faculty of Science and Technology Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
Pathum Thani 13180, Thailand

Abstract

The problem in mung bean storage is destroy by insect pests of mung bean. Especially, the cowpea weevil, *Callosobruchus maculatus* (F.), is one of the major insect in mung bean storage. The objective of this study is the effect of leaves crude extract from *Lantana camara* Linn as the insecticidal activity by fumigation method at 30.71, 61.40, 122.85, 245.70 and 491.40 mg/L. The oviposition inhibition and progeny deterrent by coating on cowpea method at 0, 0.5, 1, 2, 4 and 8% (w/v) were applied. The treatments were arranged in a completely randomized design (CRD) and replicated 5 times on 10 adults. The experiment was conducted at laboratory. The results found that the insecticidal activity, oviposition deterrent and progeny deterrent of extract from *L. camara* on the cowpea weevil were significantly effective ($P<0.05$) when compared with the control. At the concentration of 491.40 mg/L, the extract from *L. camara* were the highest effective as the insecticidal activity by fumigation method 100% and the LC_{50} value with 105.28 and 33.73 mg/L at 24 and 48 h, respectively. At the concentration of 8%, the extract from *L. camara* were the highest effective as the oviposition inhibition and progeny deterrent on cowpea weevil. The percent of oviposition deterrent was 95.95% when compared with the control. The percent of progeny deterrent was 94.50% and the time of development was 43.80 ± 0.74 days. Whereas the control, the time of development was 25.80 ± 1.16 days.

Keywords: *Lantana camara*, insecticidal activity, oviposition deterrent, progeny deterrent and cowpea weevil

---

* Corresponding author: E-mail: Nathapong@vru.ac.th

บทนำ

ถั่วเขียว (mung bean) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Vigna radiata* (L.) R. Wilczek จัดอยู่ในวงศ์ Fabaceae เป็นเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ถั่วเขียวมีสารอาหารประเภทโปรตีน คาร์โบไฮเดรต วิตามิน เกลือแร่และแร่ธาตุต่างๆ (Kahraman *et al.*, 2014) โดยเฉพาะการผลิตถั่วเขียวทอด การผลิตเส้น ซึ่งมีการวิจัยพบว่าเส้นให้ค่าตอบสนองต่อน้ำตาลในเลือด (Glycemic index) ต่ำ สามารถควบคุมระดับน้ำตาลให้เป็นปกติ และยังช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลและไตรกลีเซอไรด์ในเลือดของผู้ป่วยได้ (Masar *et al.*, 2016) นอกจากนี้ระบบรากของพืชตระกูลถั่วจะมีการตรึงไนโตรเจนและยังช่วยปรับปรุงบำรุงดินด้วย (Franche *et al.*, 2009)

ในระหว่างการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวเกษตรกรจะเผชิญกับปัญหาการเข้าทำลายของแมลงศัตรูในโรงเก็บ โดยเฉพาะด้วงถั่วเขียว (cowpea weevil) ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Callosobruchus maculatus* (F.) จัดอยู่ในวงศ์ Bruchidae อันดับ Coleoptera เป็นแมลงศัตรูเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ (Devi and Devi, 2014) รูปร่างลักษณะตัวเต็มวัยมีสีน้ำตาล ขนาดเล็กประมาณ 3.0-4.5 มิลลิเมตร ปีกสั้นหุ้มส่วนท้องไม่มิดและมีแถบจุดสีน้ำตาลเข้มบนปีกทั้งสองข้าง ปลายปีกมีสีดำ ลำตัวเรียวแคบไปทางส่วนหัว ทำให้หัวเล็กและงุ้มเข้าหาส่วนอก ตาประกอบใหญ่ หนวดสัมผัสเป็นแบบกิ่งฟันเลื่อย (Visarathanonth *et al.*, 2005) ตัวเต็มวัยเพศเมียจะวางไข่บนผิวเมล็ดถั่วเขียว

ประมาณ 4-5 ฟองต่อเมล็ด หลังจากนั้นฟักเป็นตัวหนอน จะเจาะผิวเมล็ดลงไปอาศัยกัดกินในเมล็ดและเข้าดักแด้ อยู่ภายในโพรงที่อาศัยจนเป็นตัวเต็มวัยแล้วเจาะผิวเมล็ดออกมา สร้างความเสียหายทั้งคุณภาพและปริมาณ (Umeozor, 2005; Arjanbhai, 2015)

การใช้สารสกัดจากพืช (plant extract) ในการควบคุมแมลงศัตรูพืชเป็นหนึ่งที่น่าสนใจ โดยที่พืชจะผลิตสารทุติยภูมิ (secondary metabolite) ขึ้นมาเพื่อป้องกันการเข้าทำลายของแมลงศัตรูพืช ได้แก่ phenolics, terpenes, steroids, alkaloids, flavanoids, coumarins และ stilbenes (Tiwari and Rana, 2015; Naboulsi *et al.*, 2018) จากการวิจัยของ Hikal *et al.* (2017) รายงานว่าสารทุติยภูมิมีคุณสมบัติในการเป็นสารฆ่า (insecticidal) สารรม (fumigant) สารพิษ (toxicity) สารไล่ (repellent) สารยับยั้งการกิน (antifeedant) สารยับยั้งการวางไข่ (oviposition deterrent) สารยับยั้งการเจริญเติบโต (growth inhibition) และสารยับยั้งการออกลูกหลาน (progeny deterrent) ของแมลงศัตรูพืช ผกากรอง (Hedge flower) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Lantana camara* Linn. อยู่ในวงศ์ Verbenaceae เป็นวัชพืชไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1-2 เมตร มีกิ่งก้านสาขารอบๆ ลำต้นหลัก ลำต้นและกิ่งก้านมีขนปกคลุม ใบและดอกของผกากรองเมื่อนำมาขยี้จะมีกลิ่นเหม็นฉุน สามารถนำมาเป็นสารไล่แมลงศัตรูพืชได้ (Kalita *et al.*, 2012; Priyanka and Joshi, 2013) จากรายงานการวิจัยของ Rajashekar *et al.* (2012) พบว่าผลของสารสกัดจากใบผกากรองมีฤทธิ์เป็นสารฆ่าด้วงงวงข้าว, *Sitophilus oryzae* (L.) และด้วงถั่วเหลือง, *Callosobruchus chinensis* (Fab.) และ

มอดแบ่งที่ทำลายรำข้าว, *Tribolium castaneum* (Herbst.) โดยมีค่าความเป็นพิษ (median lethal concentration, LC₅₀) เท่ากับ 128, 130.3 และ 178.7 µ/L ตามลำดับ

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาประสิทธิภาพของสารสกัดหยาบจากผงการองในการเป็นสารรมฆ่าสารยับยั้งการวางไข่ และสารยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานของด้วงแก้วเขียว เพื่อเป็นแนวทางในการควบคุมด้วงแก้วเขียว และนำมาประยุกต์ใช้เป็นทางเลือกในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูด้วงแก้วเขียว และที่สำคัญเป็นการนำเอาวัชพืชที่เจริญอยู่ทั่วไปมาใช้ให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเลี้ยงและขยายพันธุ์ด้วงแก้วเขียว

ด้วงแก้วเขียวได้รับความอนุเคราะห์ตัวอย่างจากสำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช กรมวิชาการเกษตร มาเลี้ยงขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มจำนวนแมลงในห้องปฏิบัติการชีววิทยาที่อุณหภูมิตั้งที่ 25-27 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 75-80% โดยใช้ด้วงแก้วเขียวเลี้ยงเป็นอาหารสำหรับด้วงแก้วเขียว โดยใส่ตัวเต็มวัยของด้วงแก้วเขียว 50 คู่ ลงในขวดแก้วที่บรรจุเมล็ดข้าวปริมาณ 250 กรัม ทั้งไว้ประมาณ 7-10 วัน นำตัวเต็มวัยของด้วงแก้วเขียวออก เมล็ดข้าวจะถูกตัวเต็มวัยของด้วงแก้วเขียววางไข่ ฟักเป็นตัวหนอนกัดกินอยู่ในเมล็ด หลังจากนั้นเข้าดักแด้ และพัฒนาเจริญเติบโตเป็นตัวเต็มวัยรุ่นที่ 1 (F₁) ใช้ตัวเต็มวัยเพศเมียอายุประมาณ 3-5 วัน เพื่อใช้ในการทดลองต่อไป

2. การเตรียมสารสกัดหยาบจากผงการอง

เก็บตัวอย่างใบผงการองจากแปลงเกษตรกรที่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง จังหวัดพทุมธานี มาล้างด้วยน้ำกลั่นให้สะอาด ผึ่งให้แห้งในที่ร่มแล้วนำมาพันให้ละเอียด นำไปสกัดแบบต่อเนื่อง (continuous extractor) โดยใช้ น้ำกลั่นเป็นตัวทำละลาย โดยการนำผงการองบรรจุในท่อแก้ว (thimble) สำหรับบรรจุของแข็งที่ต้องการสกัด ใช้ผงการอง 100 กรัมต่อน้ำกลั่น 800 มิลลิลิตร (1:8 w/v) นำไปสกัดด้วยเครื่องสกัดสารแบบซอกซ์เล็ต (Soxhlet apparatus) สกัดวันละ 8 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 วัน หลังจากนั้นนำสารสกัดที่ได้มากรองด้วยกระดาษกรอง Whatman® เบอร์ 1 นำไประเหยเอาตัวทำละลายออกโดยเครื่องระเหยแบบสุญญากาศ (rotary evaporator) ที่อุณหภูมิ 42 องศาเซลเซียส ได้เป็นสารสกัดหยาบ (crude extract) เพื่อใช้ทดสอบต่อไป

3. การทดสอบผลของสารสกัดหยาบจากใบผงการองในการเป็นสารฆ่าด้วงแก้วเขียวโดยวิธีการรม

นำสารสกัดหยาบจากใบผงการองที่ระดับความเข้มข้น 30.71, 61.40, 122.85, 245.70 และ 491.40 mg/L หยดลงบนกระดาษกรองกระดาษกรอง whatman® เบอร์ 1 ขนาด 1 x 5 เซนติเมตร ปริมาตร 1 มิลลิลิตร ผึ่งลมให้แห้งในที่ร่ม หลังจากนั้นนำไปติดได้ฝาด้านในขวดแก้วทดลองขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 4.8 เซนติเมตร สูง 9 เซนติเมตร นำตัวเต็มวัยของด้วงแก้วเขียวเพศเมียที่มีอายุ 3 วัน ใส่ลงในขวดทดลอง ปิดฝาขวดให้สนิท นำไปวางไว้บนชั้นเลี้ยงแมลงที่อุณหภูมิ 25-27 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 75-80% ทำการทดลอง 5 ซ้ำ ความเข้มข้นละ 10 ตัว วางแผนการทดลองแบบสุ่ม

สมบูรณ์ (completely randomized design, CRD) เปรียบเทียบกับชุดควบคุมโดยใช้น้ำกลั่นเป็นตัวเปรียบเทียบ นำผลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเป็นพิษ (median lethal concentration, LC₅₀) และเปอร์เซ็นต์การตายของด้วงถั่วเขียว ที่เวลา 24 และ 48 ชั่วโมง

4. การทดสอบผลของสารสกัดหยาบจากใบผกากรองในการเป็นสารยับยั้งการวางไข่ของด้วงถั่วเขียว

นำเมล็ดถั่วเขียวที่สมบูรณ์ 20 เมล็ด มาทดสอบการยับยั้งการวางไข่ของด้วงถั่วเขียว โดยนำเมล็ดถั่วเขียวมาแช่ในสารสกัดหยาบจากใบผกากรองที่ระดับความเข้มข้น 0, 0.5, 1, 2, 4 และ 8% (w/v) ประมาณ 5 นาที นำมาผึ่งลมให้แห้ง หลังจากนั้นนำเมล็ดถั่วเขียวใส่ลงในขวดแก้วทดลองขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3.5 เซนติเมตร สูง 9 เซนติเมตร ปล่อยด้วงถั่วเขียวอายุ 3 วัน ลงไป 1 คู่ (เพศผู้ : เพศเมีย) การแยกเพศผู้และเพศเมียของด้วงถั่วเขียวอ้างอิงจาก Devi and Devi (2014) ส่องภายใต้กล้องจุลทรรศน์สเตอริโอ โดยที่เพศผู้จะมีลำตัวกลมบริเวณส่วนท้องไม่มีลายสีดำพาดผ่าน ส่วนเพศเมียจะมีลำตัวเรียวยาว บริเวณส่วนท้องมีลายสีดำพาดผ่าน หลังจากนั้นปิดด้วยผ้าขาวบางและรัดด้วยหนังยาง ปล่อยให้ด้วงถั่วเขียวผสมพันธุ์และวางไข่ เป็นเวลา 7-10 วัน นำด้วงถั่วเขียวออกจากขวดแก้ว นำไปวางไว้บนชั้นเลี้ยงแมลงที่อุณหภูมิ 25-27 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 75-80% ทำการทดลอง 5 ซ้ำ วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ นับจำนวนไข่ด้วงถั่วเขียวที่วางบนผิวเมล็ดถั่วเขียวในแต่ละความเข้มข้นของสารสกัดหยาบจากใบผกากรอง เปรียบเทียบกับชุดควบคุมโดยใช้น้ำกลั่นเป็นตัวเปรียบเทียบ นำข้อมูลมาหาร้อยละการยับยั้งการ

วางไข่ (Percentage of oviposition deterrence; POD) ตามสูตรของ Singh (2011)

Percentage of oviposition deterrence (POD)

$$= \frac{C_s - T_s}{C_s} \times 100$$

เมื่อ C_s = จำนวนไข่ที่วางบนเมล็ดถั่วเขียวในชุดควบคุม

T_s = จำนวนไข่ที่วางบนเมล็ดถั่วเขียวในชุดทดลอง

5. การทดสอบผลของสารสกัดหยาบจากใบผกากรองในการเป็นสารยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานของด้วงถั่วเขียว

นำเมล็ดถั่วเขียวที่สมบูรณ์ 100 กรัม มาแช่ในสารสกัดหยาบจากใบผกากรองที่ระดับความเข้มข้น 0.5, 1, 2, 4 และ 8% (w/v) ประมาณ 5 นาที นำมาผึ่งลมให้แห้งในที่ร่ม หลังจากนั้นนำเมล็ดถั่วเขียวใส่ลงในขวดทดลองขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 4.8 เซนติเมตร สูง 9 เซนติเมตร ปล่อยด้วงถั่วเขียวอายุ 3 วัน ลงไป 3 คู่ (เพศผู้ : เพศเมีย) ปิดด้วยผ้าขาวบางและรัดด้วยหนังยาง ปล่อยให้ด้วงถั่วเขียวผสมพันธุ์และวางไข่ เป็นเวลา 7-10 วัน นำด้วงถั่วเขียวออกจากขวดแก้ว นำไปวางไว้บนชั้นเลี้ยงที่อุณหภูมิ 25-27 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 75-80% ทำการทดลอง 5 ซ้ำ วางแผนการทดลองแบบสุ่ม บันทึกจำนวนตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานและระยะเวลาในการเจริญเติบโตของด้วงถั่วเขียวที่ฟักออกมาในแต่ละความเข้มข้นของสารสกัดหยาบจากใบผกากรอง เปรียบเทียบกับชุดควบคุมโดยใช้น้ำกลั่นเป็นตัวเปรียบเทียบ นำมาหาเปอร์เซ็นต์ยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานของด้วงถั่วเขียว (Percent inhibition

rate of progeny) ตามสูตรของ Rajashekar *et al.* (2010)

$$\text{Percent Inhibition Rate (PIR)} = \frac{(C_n - T_n)}{C_n} \times 100$$

เมื่อ C_n = จำนวนด้วงถั่วเขียวในชุดควบคุม

T_n = จำนวนด้วงถั่วเขียวในชุดทดลอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการทดสอบประสิทธิภาพในการเป็นสารรมฆ่า นำข้อมูลที่ได้มาหาเปอร์เซ็นต์การตายที่แท้จริงโดยใช้ Abbott's formula (Abbott, 1925) ดังสูตร

$$\text{อัตราการตายที่แท้จริง} = \frac{(A-B) \times 100}{(100-B)}$$

เมื่อ A = อัตราการตายของกลุ่มทดลอง และ B = อัตราการตายของกลุ่มควบคุม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ANOVA และ Duncan's Multiple Range Test และวิเคราะห์ค่า Median lethal concentration (LC_{50}) โดยวิธี Probit analysis (Finney, 1971)

ผลการวิจัย

1. ผลของสารสกัดหยาดจากใบผกากรองในการเป็นสารฆ่าด้วงถั่วเขียวโดยวิธีการรม

จากผลการทดสอบสารสกัดหยาดจากใบผกากรองในการเป็นสารรมฆ่าด้วงถั่วเขียวด้วยวิธีการรมตัวเต็มวัยของด้วงถั่วเขียวที่ระดับความเข้มข้น 30.71, 61.40, 122.85, 245.70 และ 491.40 mg/L ที่เวลา 24 และ 48 ชั่วโมง

พบว่าสารสกัดหยาดจากใบผกากรองมีผลในการเป็นสารฆ่าตัวเต็มวัยของด้วงถั่วเขียว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เมื่อเปรียบเทียบกับชุดควบคุม เมื่อความเข้มข้นของสารสกัดหยาดจากใบผกากรองสูงขึ้น มีผลทำให้อัตราการตายของด้วงถั่วเขียวสูงขึ้น ที่ความเข้มข้น 8% ของสารสกัดหยาดจากใบผกากรองมีผลในการฆ่าด้วงถั่วเขียวให้เปอร์เซ็นต์การตายสูงสุด 100% มีค่า LC_{50} เท่ากับ 105.28 และ 33.73 mg/L ที่เวลา 24 และ 48 ชั่วโมง ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับชุดควบคุมที่ไม่พบอัตราการตายของด้วงถั่วเขียว (Table 1)

2. ผลของสารสกัดหยาดจากใบผกากรองในการเป็นสารยับยั้งการวางไข่ของด้วงถั่วเขียว

จากผลการทดสอบสารสกัดหยาดจากใบผกากรองในการเป็นสารยับยั้งการวางไข่ของด้วงถั่วเขียวที่ระดับความเข้มข้น 0.5, 1, 2, 4 และ 8% (w/v) พบว่าสารสกัดหยาดจากใบผกากรองมีผลในการเป็นสารยับยั้งการวางไข่ของด้วงถั่วเขียว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เมื่อเปรียบเทียบกับชุดควบคุม เมื่อความเข้มข้นของสารสกัดหยาดจากใบผกากรองสูงขึ้น มีผลทำให้เปอร์เซ็นต์การยับยั้งการวางไข่ของด้วงถั่วเขียวสูงขึ้น ที่ความเข้มข้น 8% ของสารสกัดหยาดจากใบผกากรองมีผลในการยับยั้งการวางไข่ของด้วงถั่วเขียวสูงสุด 95.95% โดยมีจำนวนไข่เฉลี่ยเท่ากับ 1.40 ± 0.80 ฟอง ชุดควบคุมมีจำนวนไข่เฉลี่ยเท่ากับ 34.60 ± 2.05 ฟอง (Table 2)

Table 1 Effect of leaves crude extract from Hedge flower (*Lantana camara* Linn.) as the fumigant on cowpea weevil (*Callosobruchus maculatus* (F.)) at 24 and 48 hours

Concentration (%) (mg/L)	Duration of exposure			
	24 hr		48 hr	
	Number and percent mortality of cowpea weevil (adults)			
	Number	Mortality (%)	Number	Mortality (%)
control	0.0 ± 0.00 ^d	0.0	0.0 ± 0.00 ^d	0.0
30.71	2.40 ± 0.48 ^c	24.0	3.80 ± 0.48 ^c	38.0
61.40	3.20 ± 0.48 ^c	32.0	6.60 ± 0.48 ^b	66.0
122.85	6.00 ± 0.63 ^b	60.0	8.60 ± 0.48 ^{ab}	86.0
245.70	8.60 ± 0.48 ^{ab}	86.0	9.40 ± 0.48 ^{ab}	94.0
491.40	10.00 ± 0.00 ^a	100.0	10.00 ± 0.00 ^a	100.0
LC ₅₀	105.28		33.73	

^{a-d} Mean values in the same column with the same letter do not differ significantly ($P < 0.05$ according to DMRT)

Table 2 Effect of leaves crude extract from Hedge flower (*Lantana camara* Linn.) as the oviposition deterrent on cowpea weevil (*Callosobruchus maculatus* (F.))

Concentration (%) (w/v)	Number and percent oviposition deterrent of cowpea weevil	
	Number of egg (eggs)	Oviposition deterrent (%)
control	34.60 ± 2.05 ^f	0.00
0.5	24.40 ± 2.72 ^e	29.47
1	15.20 ± 1.16 ^d	56.06
2	10.20 ± 1.60 ^c	70.52
4	5.40 ± 1.01 ^b	84.39
8	1.40 ± 0.80 ^a	95.95

^{a-f} Mean values in the same column with the same letter do not differ significantly ($P < 0.05$ according to DMRT)

3. ผลของสารสกัดหยาบจากใบผักกาดรองในการเป็นสารยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานของด้วงถั่วเขียว

จากผลการทดสอบสารสกัดหยาบจากใบผักกาดรองในการเป็นสารยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่น

ลูกหลานของด้วงถั่วเขียวที่ระดับความเข้มข้น 0.5, 1, 2, 4 และ 8% (w/v) พบว่าสารสกัดหยาบจากใบผักกาดรองมีผลต่อการยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานและระยะเวลาในการเจริญเติบโตของด้วงถั่วเขียว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

เมื่อเปรียบเทียบกับชุดควบคุม เมื่อความเข้มข้นของสารสกัดหยาบจากใบผักกาดสูงขึ้นไป ผลทำให้เปอร์เซ็นต์การยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานและระยะเวลาในการเจริญเติบโตของด้วงถั่วเขียวสูงขึ้น ที่ความเข้มข้น 8% ของสารสกัดหยาบจากใบผักกาดมีผลต่อการฟักออกเป็นตัวเต็มวัย โดยมีจำนวนตัวเต็มวัยของด้วงถั่วเขียวเฉลี่ยเท่ากับ 6.40 ± 1.35 ตัว คิดเป็น

เปอร์เซ็นต์การยับยั้งการออกลูกหลาน 94.50% ขณะที่ระยะเวลาในการเจริญเติบโตของด้วงถั่วเขียวในเมล็ดถั่วเขียวที่เคลือบด้วยสารสกัดจากผักกาดความเข้มข้น 8% เฉลี่ยเท่ากับ 43.80 ± 0.74 วัน ส่วนชุดควบคุมมีจำนวนตัวเต็มวัยของด้วงถั่วเขียวเฉลี่ยเท่ากับ 116.40 ± 4.02 ตัว ขณะที่ระยะเวลาในการเจริญเติบโตเฉลี่ยเท่ากับ 25.80 ± 1.16 วัน (Table 3)

Table 3 Effect of leaves crude extract from Hedge flower (*Lantana camara* Linn.) as the progeny deterrent on cowpea weevil

Concentration (%) (w/v)	Duration of exposure		
	Number of progeny, time of development and percent progeny deterrent		
	(adults) (Mean $\pm$ SD)	Progeny deterrent (%) (Mean $\pm$ SD)	Time of development (days)
0	116.40 ± 4.02^f	0.00	25.80 ± 1.16^f
0.5	80.80 ± 4.57^e	30.58	29.20 ± 1.16^e
1	53.40 ± 3.07^d	54.12	32.60 ± 0.48^d
2	36.80 ± 3.54^c	68.38	35.20 ± 0.74^c
4	19.40 ± 2.41^b	83.33	38.80 ± 0.74^b
8	6.40 ± 1.35^a	94.50	43.80 ± 0.74^a

^{a-f} Mean values in the same column with the same letter do not differ significantly ($P < 0.05$ according to DMRT)

วิจารณ์ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของสารสกัดหยาบจากใบผักกาดที่ความเข้มข้นต่างๆ กัน ในการเป็นสารฆ่าโดยวิธีการรม สารยับยั้งการวางไข่และยับยั้งการออกลูกหลานของด้วงถั่วเขียว พบว่าสารสกัดหยาบจากใบผักกาดที่ความเข้มข้น 1% ขึ้นไปมีผลในการเป็นสารฆ่า

โดยวิธีการรมสาร สารยับยั้งการวางไข่และสารยับยั้งการออกลูกหลานของด้วงถั่วเขียว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น ($p < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับชุดควบคุม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Prakash *et al.* (2016) พบว่าสารสกัดจากใบผักกาดที่ความเข้มข้น 20, 40, 60, 80 และ 100% มีฤทธิ์ในการฆ่าปลวก (termites) โดยที่ความเข้มข้น 100% ฆ่าปลวกได้ 90

และ 100% ที่เวลา 6 และ 12 ชั่วโมง และจากการศึกษาของ Rajashekar *et al.* (2014) อธิบายว่าสารสกัดจากใบผกากรองมีฤทธิ์ในการยับยั้งเอนไซม์อะซิติลโคลีนเอสเทอเรส (acetylcholinesterase; AChE) ในกระบวนการไฮโดรไลส (hydrolyze) ซึ่งอาจมีผลทำให้สารอะซิติลโคลีน (acetylcholine) ของด้วงถั่วเขียว ซึ่งเป็นสารสื่อประสาททำให้ไม่สามารถแตกตัวเป็นโคลีน (choline) และกรดอะซิติก (acetic acid) ได้ จึงเกิดการสะสมของสารอะซิติลโคลีน ณ บริเวณเชื่อมต่อของเซลล์ประสาทมากเกินไป ประสาทและกล้ามเนื้อทำงานตลอดเวลาทำให้อาการหนักขึ้นและอาจถึงขั้นเสียชีวิต

จากการทดลองครั้งนี้พบว่าสารสกัดจากใบผกากรองมีผลในการยับยั้งการวางไข่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ogban *et al.* (2015) พบว่าสารสกัดจากผกากรองที่สามารถยับยั้งการวางไข่ของด้วงงวงข้าวโพด, *Sitophilus zaemais* Motsc. ได้เช่นกัน ทั้งนี้ Obembe and Ojo (2018) อธิบายว่าสารพิษจากพืชจะมีผลต่อเซลล์ประสาทรับรู้ความรู้สึกทางเคมีในอวัยวะวางไข่ (ovipositor) ของแมลง ถ้าผิวของแมลงไม่เหมาะสมหรือมีสารพิษแมลงจะหยุดสัมผัสการวางไข่และถอยหนีออกไป นอกจากนี้ Chebet *et al.* (2013) พบว่าสารสกัดจากใบผกากรองยังมีผลในการยับยั้งการออกลูกหลานของ *Prostephanus truncates* ได้ และจากงานวิจัยของ Taye *et al.* (2014) พบว่าผงของใบผกากรองมีผลในการยับยั้งการออกลูกหลาน (F_1) ของด้วงงวงข้าวโพดได้เฉลี่ยเท่ากับ 3.33 ตัว นอกจากนี้จากงานวิจัยของ Singh (2011) พบว่าผงพืชของผกากรองต่อแมลงถั่วในอัตราส่วน 2 : 50 มีผลต่อการยับยั้งการออก

ลูกหลานและระยะเวลาในการเจริญเติบโต สารออกฤทธิ์ในใบผกากรองมีคุณสมบัติมีกลิ่นเหม็นฉุน ซึ่งอาจมีผลในการฆ่า และยับยั้งการเจริญเติบโตของด้วงถั่วเขียวได้ การใช้สารสกัดหยาบจากใบผกากรองมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้สัตว์ และสิ่งแวดล้อม และเป็นนำเอาวัชพืชที่เจริญอยู่ทั่วไปมาสร้างคุณค่าให้เกิดประโยชน์ ที่สำคัญเป็นการลดการใช้สารเคมีฆ่าแมลงลง

สรุปผลการวิจัย

สารสกัดหยาบจากใบผกากรองมีผลในการเป็นสารฆ่าโดยวิธีการรม สารยับยั้งการวางไข่และยับยั้งการออกเป็นตัวเต็มวัยรุ่นลูกหลานของด้วงถั่วเขียว ซึ่งในงานวิจัยครั้งต่อไปจะทำการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของสารสกัดหยาบจากใบผกากรองและทำการทดสอบในสถานที่จริง และนำสารสกัดหยาบจากใบผกากรองมาพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมที่ใช้กับสภาพพื้นที่จริงต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ขอขอบคุณคณาจารย์และบุคลากรห้องปฏิบัติการชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้อุปกรณ์และเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ในการวิจัยครั้งนี้

References

- Abbott, W.S. 1925. A method for computing the effectiveness of an insecticide. J. Econ. Entomol. 18: 265-267.
- Arjanbhai, C.J. 2015. Biology, life table and management of *Callosobruchus maculatus* (Fabricius) on different stored pulses. Master thesis in Science (Zoology), Department of Entomology, Junagadh Agriculture University.
- Chebet, F., Deng, A.L., Ogendo, J.O., Kamau, A.W. and Bett, P.K. 2013. Bioactivity of selected plant powders against *Prostephanus truncatus* (Coleoptera: Bostrichidae) in stored maize grains. Plant Protect. Sci. 49(1): 34-43.
- Devi, M.B. and Devi, N.V. 2014. Biology and morphometric measurement of cowpea weevil, *Callosobruchus maculatus* F. (Coleoptera: Bruchidae) in green gram. JEZS. 2(3): 74-76.
- Franche, C., Lindström, K. and Elmerich, C. 2009. Nitrogen-fixing bacteria associated with leguminous and non-leguminous plant. Plant Soil 321: 35-59.
- Finney, D.J. 1971. Probit Analysis, 3rd ed. Cambridge University Press: London. 250 pp.
- Hikal, W., Baeshen, R.S. and Said-Al Ah, H.A.H. 2017. Botanical insecticide as simple extractives for pest control. Cogent Biol. 3: DOI: 10.1080/23312025.2017.1404274.
- Kahraman, A., Adali, M., Onder, M. and Koc, N. 2014. Mung bean [*Vigna radiata* (L.) Wilczek] as human food. Int. J. Agri. Econ. Dev. 2(2): 9-17.
- Kalita, S., Kumar, G., Karthik, L., Venkata, K. and Rao, B. 2012. A Review on Medicinal Properties of *Lantana camara* Linn. Research J. Pharm. Tech. 5(6): 711-715.
- Masar, A., Ngampongsai, S., Bunsak, C., Chaiwan, P. and Thanomsub, S. 2016. Development of mungbean processed products at the household enterprise level. Thai J. Agric. Sci. 34(1): 95-106. (in Thai).
- Naboulsi, I., Aboulmouhajir, A., Kouisni, L., Bekkaoui, F. and Yasri, A. 2018. Plants extracts and secondary metabolites, their extraction methods and use in agriculture for controlling crop stresses and improving productivity: A Rev. AJMP. 6(8): 223-240.
- Obembe, O.M. and Ojo, D.O. 2018. Toxicity and oviposition inhibitory effect of extract and powder *Momordica charantia* leaf against *Callosobruchus maculatus* Fab. (Coleoptera: Chrysomelidae) on stored cowpea seed. J. Biosci. Biotechnol. Discov. 3(3): 65-70.

- Ogban, E.I., Ukpong, I.G., Oku, E.E., Usua, E.J., Udo, S.E., Ogbeche, J.O. and Ajang, R.O. 2015. Potentials of two indigenous plants powder for the control of stored maize weevil, *Sitophilus zeamais* (Motschulsky). Am. J. Exp. Agric. 5(1): 12-17.
- Prakash, D., Shashank, B., Cheena, T. and Soniya, M. 2016. Toxicological study of *Lantana camara* Linn on termites in laboratory conditions. Innov. Infrastruct. Solut. 2(2): 96-104.
- Priyanka, N and Joshi, P.K. 2013. A review of *Lantana camara* studies in India. IJSRP. 3(10): 1-11.
- Rajashekar Y., Gunasekaran, N. and Shivanandappa, T. 2010. Insecticidal activity of the root extract of *Decalepis hamiltonii* against stored-product insect pests and its application in grain protection. J. Food Sci. Technol. 43: 310-314.
- Rajashekar, Y., Ravindra, K.V. and Bakthavatsalam, N. 2012. Leaves of *Lantana camara* Linn. (Verbenaceae) as a potential insecticide for the management of three species of stored grain insect pests. J. Food Sci. Technol. DOI: 10.1007/s13197-012-0884-8.
- Rajashekar, Y., Raghavendra, A. and Bakthavatsalam, N. 2014. Acetylcholinesterase inhibition by biofumigant (coumaran) from leaves of *Lantana camara* in stored grain and household insect pests. Biomed Res. Int. DOI: 10.1155/2014/187019.
- Singh, P. 2011. Leaf powders of basil (*Ocimum basilicum*), lantana (*Lantana camara*) and gardenia (*Gardenia jasminoides*) affect biology of *Callasobruchus chinensis*. Int. J. Pharm. Life Sci. 2(6): 808-812.
- Taye, W., Asefa, W. and Woldu, M. 2014. Insecticidal activity of *Lantana camara* on maize weevils (*Sitophilus zeamais* Motsch.). IJRAS. 1(1): 43-45.
- Tiwari, R. and Rana, C.S. 2015. Plant secondary metabolites: a review. IJERGS. 3(5): 661-670.
- Visarathanonth, P., Nualvatna, K., Chankaewmanee, B., Uraichuen, J., Kengkanpanich, R., Pengkum, K., Tongpan, J., Suthisut, D., Romyen, L. and Noochanapai, P. 2005. Stored pest insect and control. Postharvest and Processing Research and Development Division, Department of Agriculture, Bangkok. 150 pp. (in Thai)
- Umeozor, O.C. 2005. Effect of the infection of *Callosobruchus maculatus* (Fab.) on the weight loss of stored cowpea (*Vigna unguiculata*(L.) Walp). J. Appl. Sci. Environ. Mgt. 9(1): 169-172.